

Lutherrózsza

A Tatai Evangélikus Egyházközség hírllevele, amely az információáramlást és a lelkiiséget kívánja segíteni. Alapítva Urunk 1992. esztendejének adventjében. Kapják a gyülekezet tagjai, Tata vonzaskörzetének evangélikussága és az érdeklődők. Megjelenés: minden hónap első vasárnapján.

Kiadó/Szerkesztő: **Franko Mátys** tatai evangélikus lelkész TEL./FAX: **34-588-065**

Drótpostacím: **frankom962@gmail.com** Virtuális újságunk elérhetősége: **http://tata.lutheran.hu**

Nap_(i)fogyatkozás

"A természet
állandóan imádkozik"

(arab bölcsesség)

Régóta figyell az ember az életét biztosító Nap Járását-kelését, s amikor részleges vagy teljes napfogyatkozást élhet át, akkor ennek a különös csillagászati történésnek furcsa izgalma járja át az emberlelküket. Nem mindenki... Mert vannak, akiket ez az égi csoda sem hat meg.

Ha jó időben láttuk meg a napvilágot, akkor nemcsak különleges földi, de ritka égi eseményeknek is részesei lehetünk. Ez utóbbiak közül – nem kibebítható üstökösök, bolygó-együttállások gyönyörűségét –, mégis a leglátványosabb számunkra: *a napfogyatkozás*.

Mivel a legközelebbi teljes napfogyatkozást itt Magyarországon csak 2081. szeptember 3-án csodálhatnám meg, – s bár nem kívánom korlátozni a Jólsten megtartó kegyelmét, és még a bibliai 120 esztendő határon belül lennék (éppen 119 éves) –, de jobbnak látom, ha nem akkor, hanem most írom le azokat a gondolataimat, amiket a családommal együtt 1999. augusztus 11-én *Lajoskomáromban*, az abszolút ekliptikus középvonalban dél körül sötétbe borult égi alatt átélt érzéseim indukáltak.

De mi is a napfogyatkozás?

Napfogyatkozás akkor jön létre, amikor a Hold pontosan a Föld és a Nap közé kerül, azaz újholdkor, de nem minden újholdkor. A teljes napfogyatkozás olyannyira ritka, hogy nálunk 1999 előtt utoljára 1842-ben volt hasonló. Napfogyatkozáskor a Hold több tucat kilométer széles árnyéka átvonul a Föld felszínén, s ahol a Hold teljes árnyéka halad végig, ott teljes napfogyatkozást lehet látni, félárnyékban pedig részleges napfogyatkozás figyelhető meg.

1969 óta vannak pontos méréseink arról, hogy a Hold évente 3,8 centiméterrel távolodik a Földtől. Ebből kiszámítható, hogy kb. 250 millió év múlva nem lesz többé teljes napfogyatkozás és valószínűleg ugyanennyivel ezelőtt sem volt még teljes napfogyatkozás. Vagyis: **a két égitest korongjának tökéletes átfedése pontosan arra az időszakra esik a Föld történetében, amikor az ember, a napfogyatkozásról értelmesen gondolkodó lény, a Földön van.** A 250 millió év nagyon soknak tűnik, de ez mindössze "csak" 5%-a a mi naprendszerünk korának. Csillagászati mértékkel mérve tehát szinte elenyészően rövid időablak, amikor teljes napfogyatkozás figyelhető meg a Földön és ez éppen egybeesik azzal, amikor mi itt vagyunk.

Véletlen volna?

Ha ez lenne az egyetlen meglepetésként finomhangolás az univerzumban, azaz az egész teremtettségben, akkor hihető lenne a véletlenszerűség, s csak ámulnánk, hogy micsoda "eszméletlen nagy mázlink" van, de – mint hívő ember – én emögött is tervszerűséget, a Teremtő akaratát látom.

Ott kell kezdenem, hogy valószínűsége népvándorlást éltünk át 1999. augusztus 11-én. Aki csak tehette, igyekezett az átvonuló holdárnyék legintenzívebb részébe kerülni, így jutottunk le mi is egy baráti családdal Lajoskomáromba, hogy nagy-nagy kíváncsisággal várva, közösségben éljük át ezt a különleges napot, hiszen *részleges* vagy *gyűrűs* napfogyatkozás többször is, de *teljes napfogyatkozás* egy emberéletben jobb esetben csak egyszer „köszön rá” az emberfiára/-lányára lakóhelyén vagy annak közelében.

Hogyan válaszol erre az élővilág, az állat, s az ember?

Eleddig átfogó tudományos kutatás nem volt ezzel kapcsolatban, de sok érdekes, spontán megfigyelés történt. Az ember által "egyszerűbb" kategóriába sorolt élőlények, pl. a hangyák vándorlási útjukon megálltak néhány perc erejéig, majd amikor elmúlt az égi jelenség tovább végezték dolgukat. Egy óceánkutató elmesélte, hogy a "semmiből" delfinek tucatjai és számos bálna jött fel a vízfelszínre, s miután "végignézték" a csodát, pillanatok alatt eltűntek a hullámokban. A zsiráfok körtáncot jártak, az éjjeli madarak felébredtek, a nap-paliak egyszercsak mintegy "varázsütésre" elcsendesedtek, de nemcsak a madarak, az egész természet "megdermedt" ... sőt, a beállt sötétség miatt a levegő hőmérséklete is érezhetően esett. Akkor és ott Lajoskomárom határában libabőrös izgalomban – kivétel nélkül, gyerekek és felnőttek – valami olyat éltünk át, amit azóta sem: *hirtelen hatalmas csend zuhant ránk*, amit azóta sem tapasztaltunk; egyszerűen minden elnémult, megállt a világ... Az egész teremtettség csöndjével tisztelgett a Teremtőjének! Ezt csak egyetlen őszinte szó törte meg, amit gyermekeink kórusban kiáltottak, amikor végre levehették védő szemüvegüket, s rácsodálkozhattak a Hold által teljesen eltakart Napra: *"Aaaaazaaaa!!!"*

Minden elnémult a határban, még a tücsök is abbahagyta ciripelését, jómagam pedig – rögzítendő mindannyiunk élményét – áhitatos szívvel és remegő kézzel körbevittem a mélyvörös ég alját, hiszen pár perc erejéig a Jólsten a teljes horizontra napnyugtát "varázsolt"...

Egy valaki a határban – rövidke megállással sem(!) – nem akart tisztelegni az ÚR előtt... ezt a valakit a Teremtő (majd csak 92 év múlva megismétlődő!) természeti csodája nem hatotta meg. Messze a horizonton egy földiken dolgozó traktor haladt, közömbös, egyhangú mély pöfögésével az egész határt uralta... néhány percen át.

Csak néhány percig. Azután a visszatérő napfény újraindította az Életet és a természetes hangok újra magukba olvasztották a természetellenes, civilizációs zajokat.

Azóta sokszor eszembe jut ez a valaki, s olykor sóhajos imáimban megemlékezem erről az emberről, akinek ebben az istenadta kiváltságos égi-pár-percben is a földi "dolog" mindennél fontosabb volt. Pedig néha *meg kell(!) állni, rá kell csodálkozni* erre a gyönyörű világra... Ha nem tesszük, napról napra fogatkozni fogunk! *fm*

Kedves Testvéreim!

Egy éven át tartó jubileumi ünneppsorozatunk *‘finisét’* köszönhetjük Lutherórszánk októberi számával. A lutheri reformáció 500 éves jubileuma okán számos, evangélikusságunkat népszerűsítő, hitéletünket erősítő helyi és országos alkalomra hívogattunk – s hívogattunk még ezután is –, de azt hiszem sokak nevében joggal mondhatom, hogy az előadások, ünnepi megemlékezések és istentiszteletek jelentős részére – már csak a rendelkezésünkre álló idő végesége miatt is – nem jutottunk el. Rendjén van ez így, a lokális ritka események mindig is felülírták a nagy tömegeket megmozgatókat!

Október van, s ez nekünk protestánsoknak mindig egy fontos hónap, hiszen ez a *“reformáció hónapja”*. Ez a mostani különös jelentőséggel bír, hiszen vége ennek az ünnepes egy évnek, amikor is jobban a média reflektorfényébe kerültünk. Hogy mennyire sikerült hitelesen bemutatnunk honi- és a világ lutheránusságát? – ezt az idő majd megítéli.

Tény azonban, hogy sokan rácsodálkoztak evangélikus hitünkre, arra a kulturális örökségre, amit az elmúlt fél évezred történelme formált. Evangélikus Egyetemes Egyházunkban. Tény az is, hogy az elért eredmények öröme mellett számot kell adnunk a ki nem használt jó lehetőségekről is. Erre a közös előre-, és visszatekintésre, értékelésre ünnepi és hétköznapi alkalmainkon ezután is lesz lehetőség; éljünk hát ezekkel bátran!

Lelkipásztori szeretettel, s imádságban is gondolva Mindenkire, hívogatok és várom minden Testvéremet alkalmainkra!

„Erős vár a mi Istenünk!”

János Vajda

Ezen az istentiszteleten tartottuk meg aratási hálaadásunkat is. Köszönet az oltár díszítésében résztvevő Testvéreknek!

Rövid-hírek

Szeptember 2-án Kovács Ádám (r.kat) és Poros Claudia (ev.) házasságot kötöttek. Az ige hirdetés alapigéi Préd 4,9-12 és a Mt 19,5 voltak. Isten áldása kísérfje az ifjú párt!

Szeptember 10-iki istentiszteletünkön Balog Zsolt és Romhányi Edit elsőszülött gyermeke Balog Viktória kistestvérünk a keresztség szentségében részesült. Isten hordozza szeretetével az egész családot!

Szeptember 12-15-ike között a lelkészcsalád vendége volt Karl Georg Marhoffer, a luxemburgi Esch/Alzett-i Protestáns Gyülekezet igazgató lelkésze, aki fiával, Karl Moritz-al együtt szokásos ruhasegély-akciókhoz hozta el a gyülekezetük által gyűjtött ruhákat.

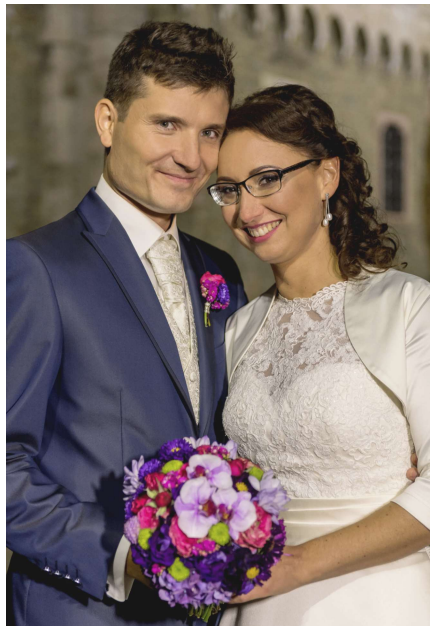

Jelentem, hogy régóta esedékes karbantartási/festési munkálatainkat elkezdtük. Jelenleg az új szárny nyílászáróinak festése zajlik, s – köszönhetően Németországban élő Jakus Sándor evangélikus testvérünk nagylelkű adományának (egymillió forint) – végre, 18 év után befejezhet-

jük a bibliaórák terem feletti padlásrész szigetelését ill. tárolóhelyiséggé alakítását. (A munkálatokat luxemburgi kollégámmal is megtekintettük.)

Szeptember 15-én délután, gyülekeztünkben Mikó András (ev.) és Kósa Zita (ev.) testvéreink Isten színe előtt házasságot kötöttek. Isten gazdag áldása kísérfje testvéreinket közös életútjukon! Alapige: Rm 12,12 volt.

Szeptember 16-án délelőtt gyülekeztünkben Marchis-Markos István (ev.) és Vasáros Katinka (r.kat.) Isten előtt házasságot kötöttek. A jólsten gondviselő kegyelme kísérfje őket életútjukon!

Szeptember 24-iki istentiszteletünk keretében Gérecz Gergő és Vajda Dorottya elsőszülött gyermeke Gérecz Boglárka kistestvérünk a keresztség szentségében részesült. Isten gazdag áldása kísérfje az egész családot!

Szeptember 12-15. között gyülekezetünkbe érkezett luxemburgi, Esch/Alzett-i testvérgyülekezetünk igazgató lelkésze. Az alkalmat a beszélgetésre az immár két évtizede közösen szervezett szokásos ruhasegély-akciónk adta. Reformációi emlékévünk kapcsán kérdeztem őt arról a protestáns szellemi örökségről, mely ma is sokhelyütt tetten érhető.

Protestáns örökségünk

Beszélgetés a reformáció társadalomra gyakorolt hatásáról
Karl Georg Marhoffer, luxemburgi igazgató lelkésszel

Lassan közeledünk a lutheri reformáció 500. jubileumi évének végéhez. Adódik a kérdés – számos ünnepi megemlékezés, program után –, hogyan tudjátok, mint Luxemburgi Protestáns Gyülekezet ennek a kerek évfordulónak sok-sok szép élményét továbbvinni a hétköznapiakban.

Ennak megválaszolásához először azt kell tudatosítanunk, hogy milyen előrelépést adott számunkra a reformáció, s mit fejlődött ezáltal a világ? Több dolgot kell figyelembe vennünk ennek kapcsán. Először is: hatalmas lökést adott a jelenkori demokrácia-felfogásunk kialakulásához, melyben az egyén szerepe, lehetősége a korábbiakhoz képest alapjaiban megváltozott. Ez onnan eredeztethető, hogy Luther felfogása szerint minden ember egyenlő Isten előtt, tehát nincs szükség speciális szentséggel (papi rend!) bíró közbenjáróra, mindenki, aki meg van keresztelve elhívható a lelkészi szolgálatra. Ez az újkor hajnalán forradalmi kijelentésként hatott, hiszen ez jelentette később az eladdigi társadalmi osztályok közötti falak áttörését, ami megnyilvánult a foglalkozások, hivatások szabad megválasztásában, a jobbágyság röghöz-kötöttségének feloldásában, s ebbe a folyamatba kell beleértenünk a nők egyenjogúságának 400 évvel későbbi elnyerését és a nők lelkésszé avatását is.

A reformáció lökést adott az ökumenikus együttműködésnek. Jóllehet gyakran vádolják meg a lutheránusokat, hogy az Egyház egységét megtörték, valójában az már jóval korábban megtörtént, hiszen az első igazán látványos szétválás keleti és nyugati (a római latin-, és a bi-

zánci görög rítusú) egyházak között már 1054-ben a Nagy Szkizmában (szakadásban) vált nyilvánvalóvá. Sem Luther, sem pedig Kálvin nem akarta megbontani az egyház egységét, de vissza akarták alakítani, re-formálni kívánták az Egyházat az eredeti Biblia-alapú elvek szerint. Ez ugye nem sikerülhetett, mert ebben nem volt „partner” a római katolikus egyház. Örömmel nyugtázhatjuk, hogy az ötszázéves jubileumot nemcsak Európában, de mindenütt a világon, ahol protestánsok élnek nagy lelkesedéssel ünnepelték meg. Sehol nem volt protestálás/tiltakozás a katolikus egyház ellen, sőt sok helyütt ezt a jubileumi évet Krisztus-ünnepként élték meg a katolikus testvérekkel együtt, hiszen Krisztus az, Akiben együtt vagyunk,

aki egyé tesz, tehet minket, miközben megőrizhetjük mi is evangélikus karakterünket. Erre az egységtörekvésre emlékeztet minket az 1999-ben Augsburgban aláírt Közös Nyilatkozat is, a Római Katolikus és az Evangélikus Egyház között. A legfontosabb, hogy Krisztust közösen valljuk, jóllehet ennek a formai megnyilvánulása az „egy” liturgiában még nem jött létre, de jó úton haladunk, s ehhez is a reformáció adta az első impulzust, hogy a sokszínűségben és különbözőség elfogadásában is megélhető a Krisztus szeretet-egysége. Nem szükséges a katolikusnak protestánsná válnia és viszont. Ez a szeretetet éppen a reformáció-elindította mozgások által ma sokkal egyszerűbben megélhető a testvéregházak tagjai között, sőt a saját egyházi/belső építő kritikát is erősítette.

Az elmúlt években különösen is sokat beszélnek Európában az egységről. Hogyan látod Európa keresztény egyházainak egységtörekvéseit illetve mit látsz kihívásnak Európában a keresztények számára?

Az európai keresztény egyházak számára a legfontosabb, hogy határozott profilját mutassák meg a kereszténységnek, különösképpen az iszlám viszonylatában. Különleges kihívást jelent ebben a Szentháromságban, a „Három-Egy-Isten”-felfogásunk kifejtése nemcsak a muszlimok között, de a zsidó hit-közösségek tagjai számára is. Ez egy igen nehéz teológiai terület, melyben érthetően el kell tudnunk magyarázni, hívőnek/nem-hívőnek egyaránt, hogy mit értünk ezen fogalmak alatt

A Halászbástyán...

...s Tatán a Réti-tavaknál.

ill. melyek azok az alapvető hitelvek, hit-tételek, melyekről semmiképpen nem akarunk lemondani, mert istenképünk alapját képezik. Ugyanakkor meg kell gyorsan jegyeznem – hiszen az egyháztörténelem pontosan ezt tanítja nekünk –, hogy el-addig, míg kialakul egy végleges közös felfogás/magyarázat, sok-sok vélemény ütközik majd egymással.

Az egyházak számára Európában viszont van egy sokkal nagyobb kihívás, s ez egzisztenciális! A társadalmi átalakulások azt mutatják, hogy egyre többen fordítanak hátat az egyháznak, ill. be sem lépnek abba; hiszen a szülők – ez növekvő tendencia(!) – nem kereszteltetik meg gyermekeiket. Ennek a nagyon nehéz helyzetnek a megoldását nem látom sem abban, hogy államot és egyházat mindenáron szétválasszanak, de abban sem, hogy állam és egyház, ahogyan régen mondták a „trón és az oltár” egymással egybekelve egy „vasházasságot” kötné. A nagy-nagy egységek eljövételében így nem hiszek, de a valódi tolerancia megvalósulásban erősen reménykedem! Nagyon kívánom, hogy megmaradjanak, sőt fejlődjenek az egymásközötti párbeszéd, s igen szeretném, ha egymás társadalomerősítő értékeit, építő kultúráját kölcsönösen tiszteletben tartanák az emberek, azaz egymással diskurálnának, s nem egymás fölött lövöldöznek el véleményeiket.

Hadd kérdezzem: Mi volt számotokra a legnagyobb öröm az elmúlt jubileumi

évben, s mi lesz a legnagyobb feladat az elkövetkezendő esztendőben?

A legnagyobb öröm számunkra még nem érkezett el. Október 31-én, a római katolikus egyházzal együtt, ökumenikus istentisztelet keretében, Luxemburg nagyhercegének jelenlétével ünnepeljük meg a jubileumi esztendő zárását. Ez nemcsak egy jelentős mérföldkő, de egy nagyon szép közös jele is annak, hogy Luxemburg keresztény egyházai együtt menetelnek az úton, s ezt az akaratot a Nagyherceg, Henri von Nassau jelenlétével is megerősíti.

A legnagyobb kihívás pedig nem csak nekünk, mint Esch/Alzett-i Protestáns Gyülekezetnek, hanem az összes luxemburgi keresztény egyház számára is, az állam és egyház szigorú szétválasztása, s annak a valósága, hogy „világmegváltó” humanisták, agnosztikusok, ateisták etc. egyre erősebben nyilvánítják ki vagy inkább nyilatkoztatják ki vélt igazságait vagy ítélnék el „külsős”-ként vagy tartanak éppen fölöslegesnek olyan dolgokat, amiket csak mások felületes véleményeiből vagy egyáltalán nem ismernek.

Meglátjuk mi lesz mindebből, hiszen ebben az esztendőben egyházi-, a következőben pedig politikai választások lesznek, ahol az emberek szavazni fognak, mit tartanak fontosnak az életükben.

Köszönöm a válaszaidat, s add át köszöntésünket, áldáskívánásainkat luxemburgi Testvéreinknek!

„Barátságfa”
(1 év után)

Finn
100 év
km

Finnország 2017-ben ünnepli függetlenségének **100.** évfordulóját

**Az ünnepi év mottója
„Yhdessä – Együtt” szelle-
mében finnek és finnbará-
tok otthon és szerte a
világban színes programok
során irányítják a figyelmet
az elmúlt száz év vívmá-
nyaira.**

A finnekről köztudott, hogy szeretik a természetet és a sportot – legyen szó akár verseny-, akár szabadidőssportról. Egy európai felmérés adatai alapján a finnek Európa élvonalában vannak a szabadidő mozgásra fordított arányát tekintve. A finnek élen járnak az egészség megóvása céljából végzett szabadidőssportban!

Joesnsuu-Pielisensuu-i testvérgyülekezetünkön keresztül sok alkalom adódott az elmúlt több mint három évtizedben, hogy finn barátainkkal együtt örüljünk, ünnepeljünk. Ezt folytatandó látogass el Te is az alábbi honlapra:

**<http://finn100.masport.hu/>
és csatlakozz!**

“Egy kézből kapunk mindent...”

Beszélgetés a ‘Teremtés Hetében’ Dr. Roszík Péterrel és feleségével, Bánfi Brigittával a biogazdálkodásról

A magyarországi keresztények idén szeptember 24. és október 1. között ünneplik a “Teremtés Hetét” – a kezdeményezéssel a teremtet világ védelmére és az emberi felelősségvállalás fontosságára hívják fel a figyelmet immár kilencedik éve...

Az tudom, tudjuk Rólad, hogy szereted az Istent... De a hivatásod is olyan, hogy az előfeltételezi a szeretetet! Honnan jött a Föld szeretete?

Ez egy nagyon érdekes történet, mert olyan családból – egy lelkészcsaládból – jöttem, ahol nem volt közvetlen kapcsolat a földdel, még hozzá még úgy se nagyon, hogy nem szerettünk a kertbe kijárni kapálni, zöldséget termesztani...úgyhogy el sem hittem volna magamról, hogy ezt én valaha kedvelni fogom.

Nagyon érdekes, *Isten által irányított út volt az, ahogyan engem az agrármérnöki pályára irányított, amit egy percing nem bántam meg, hogy oda kerültem és azt tanultam meg, mert ez egy nagyon szép feladat, egészséges élelmiszert adni az embernek, a földi létnek egy biztos elemét.* A föld szeretete pedig automatikusan jött, mert amikor a tanulmányainkat elkezdtük, akkor már ráérezünk, hogy mennyire fontos dolog az, ami az élelmiszert, az ételt adja, és hogy kell vele bánni. Ez belém rögzült.

Nagyon sokat dolgoztam együtt az első munkahelyemen – de főképp a harmadikon – idősebb hívő parasztemberekkel. Rengeteg időt töltöttem el velük, s beszélgetéseinkben abszolút sugárzott belőlük a föld szeretete... Mondták is, hogy „Földet csak veszünk, azt nem adunk el!” Ilyen bölcsességek mozogtak a fantáziájukban, s

bár már rég elvették tőlük a földjüket a termelőszövetkezetek, mégis nagyon nagy szeretettel, ezer szállal kötődtek ahhoz a földdarabhoz, amit róluk neveztek el.

Felügyelő voltam a gyülekezetünkben. A gondnokunk *Bősze Gyula* bácsi volt, s az egyik táblát pedig úgy hívták hogy “Bősze Gyula tag” – sok-sok évvel a TSZ-szervezés után is. Azt is láttam, hogy ha mi ezzel a földdel nagyon jól bánunk, szeretettel is, és megadjuk, amit gondolunk, hogy kell, akkor az megadja azt, amire képes. Ez volt az az indíttatás, ami engemet ezer szállal a földhöz kötődővé tett.

Egyébként nem csak így szeretem a földet, óriási harcosa is voltam a föld magyar kézben tartásának is, amikor 18 éven keresztül a Győri Agrárkamara elnöke voltam. Egyik fő küldetésem az volt, hogy tartsuk meg a földet magyar kézben. Mert jöttek a ‘sokpénzes’ külföldiek, akik vinni akarták a földeket...

Mert nem csak a gazdáknak jó, ha itt maradnak a földek, hanem azért is, mert környezetgazdálkodást nem lehet a távolból csinálni. Helyben, együtt kell élni a földdel, naponként ki kell menni, rá kell nézni, mint ahogyan régen a parasztember is tette. Ma is vannak olyan nagygazdáink is, akik nap mint nap végignézik a földjüket, hogy ha valami baj van, akkor gyorsan, s jó választ tudjanak adni, az előállt problémára.

A termelőszövetkezetekben, ahol agronómus, ill. elnök is voltál, ott azért ‘hagyományosan’ azaz kémiára alapozva gazdálkodtak. Mikor jött az első erős hatás az életedben, hogy a biogazdaság, a bio-földművelés felé kellene fordulni?

Mindig a környezetvédelemhez kötődő ember voltam, sőt az egyetemen is már ezt a szakirányt választottam. Érdekes, csak öten voltunk az egész évfolyamból, akik ezt választották. Később – egész irányító munkámban – mindig próbáltam ezzel a hozzáállással irányítani akkor is, amikor még nem biogazdálkodtunk. Tehát lehetőség szerint takarékoskodtunk a növényvédő-szerekkel, minél kevesebbet juttattunk ki: csak akkor, ha kellett.

Nagyon jól megtanultuk emiatt/ezért az előrejelzést, a korai észlelést, tehát kiskorában felismerni a bajt. Sorokat, sorközeteket kezeltünk, attól függően, hogy hol volt szükség beavatkozásra és nem az egész területet. Ezt sajnos még ma sem érte el se a magyar, se az európai mezőgazdaság, hogy csak oda permetezzenek, ahova kell, mindenhova ‘nyomják’ ezeket a vegyszereket. Mi már akkor is ötödérezhetőre tudtuk csökkenteni a kijutandó szereket! Minden táblán megnéztük, hogy van-e benne talajlakó kártevő, és csak akkor védekeztünk, ha ott voltak, nem pedig automatikusan. Benne

volt a szemléletemben már abban az időszakban is.

Ezidőtájt valaki megkeresett – aki a barátom lett utána –, hogy nekem nagyon jó lenne a biogazdálkodás. Így én szövetkezeti vezetőként kezdtem el biogazdálkodni, pontosan 30 éve, amikor átállítottunk egy olyan jó-150-hektáros területet biora. *Kifejezetten isteni megszólítás volt az, hogy ezzel foglalkozzak, mert utána, ahogyan az életpályám alakult, az erre ösztönzött.* Ekkor jött a rendszerváltás, s nem akartam folytatni a TSZ-elnökséget, pedig akarták, hogy folytassam. Éreztem, hogy már ez nem való abba a világba, lépnem kell. Megtaláltam ezt, és akkor ez lett az életpályám. Eleinte csak termeléssel, aztán tanítással, aztán egy kis kutatással is. Most pedig 20 éve egy országos nagy szervezet irányításával foglalkozom. Ezen a pályán van a helyem.

Azt mondják, hogy a jövő az a biogazdálkodásé, vagy egyáltalán, egyetlenegyféle jövőnk van: a biogazdálkodás. Milyen veszélyek leselkednek ránk, ha nem lépünk ebbe az irányba?

Nagyon jó barátom volt a magyar agrárkémizálás atyja – a professzor úr pár éve halt meg, két éve talán. Ő azt mondta, *“A 20. század a kémia évszázada volt, akkor a 21. század a biológiáé lesz, mert ha nem így lesz, akkor nem lesz 22. század”.* Nagyon jól érzékelte ezt a változást, pedig ő kezdte ezt a kemizálást.

Vannak olyan területek, ahol már óriási a probléma. A korábban elkövetett hibák most jelentkeznek. Vannak olyan talajban lévő növényvédő szerek, amik 400 év(!) múlva is még itt lesznek velünk és a növények elő tudják majd szedni. Ma is használhatunk ilyet, ez sajnos csak utólag derül ki. Egy ilyen kis ország, mint Magyarország évenként 27 ezer tonna növényvédő szert szór ki a határba. Ez

elképzелhetetlen mennyiség, kb. 30 km hosszú lenne egy ilyen vonat-szerelvény, és olyan szerek vannak benne sokszor, amit a patikában nem adnak oda az embernek. Tehát nagyon-nagyon rossz ez a tendencia, ami most megy, és azt sem csinálják meg, amit meg lehetne csinálni...

Nem mondom, hogy mindenki legyen biogazda, de nagyon sok lehetőség lenne. Olyan lépéseket tehetnének végre, hogy ne ezt az örültséget csinálják, ami most zajlik. A legtokéletesebb út a biogazdálkodás lenne, ami óriási előnyökkel jár. *Azt mondják, hogy ez az egyetlen fenntartható gazdálkodási mód. Mi azt mondjuk, hogy talán még gyógyítja is egy kicsit a környezetet.* Nem csak fenntartja, de javít az elkövetett hibákon is. Óriási lehetőség van tehát benne.

Az a nagyon nagy probléma, hogy hihetetlen erős az ellenoldal. Nyugodtan beszélhetünk arról, hogy a vegyszergyárak, a gyógyszergyárak, az egészségipar, még azt is mondhatjuk, hogy a fajta-politika és a vetőmagelőállítás is eléggé egy kézben van, és nem érdekelt abban, hogy ez a bio-irányvonal valósuljon meg. Csak nézzük a reklámokat! Irdatlan erővel nyomulnak ezek az ellen-erők. Ahogyan a biogazdálkodás egyre erősödik, pl. jelenleg Ausztriában a legerősebb ennek a térnyerése Európában, ott ugyanis több mint 20%-án a területeknek biogazdálkodás folyik, ott érzi az ellenoldal, hogy veszítik a piacaikat, veszítik a betegeiket, meg sok minden más. És ez egy borzasztó nagy akadálya a biogazdálkodás további térnyerésének.

A másik akadály pedig az, hogy a gyakorló szakemberek, a gazdák sem érzik azt, hogy milyen nagy a kockázat, a baj, ami a vegyszerezéssel együtt jár. Soha nem hibáztatom őket, ők ehhez nem értenek. Ők ahhoz értenek, hogyan kell vetni, hogyan kell aratni. Ha azt mondják nekik, hogy egy kilót tegyél egy hektárra, akkor egy kilót kitesz egy hektárra. Ők nincsenek abban a helyzetben, mint azok, akik engedélyezik mindezt. Azok a vegyszergyártók, akik versenyt futnak az idővel, már rég tudják, hogy nem jó, amit csinálnak, de az ő üzleti érdekeik csak így érvényesülnek. Ők az igazi felelősei ennek az ügynek! Ezzel a gondolkodási metódussal, ezzel a nagyon

rövidlátó, években, sőt egy-egy évben gondolkodó profit-orientált magatartással borzasztó nehéz a tisztességes erőnek fellépnie és lépést tartania.

Én például a Magyar Biokultúra Szövetség alelnöke is vagyok, s ez az egész országot átfogó bioszervezet. Annyi az éves költségvetésünk, mint két perc reklám a tévében... Így egyelőre nagyon nehéz fellépni az említett erők ellen.

A biogazdálkodást talán nem kellett feltalálni, hiszen régen a vetésforgót azért alkalmazták, mert tudták, hogy a földet nem szabad kizsákmányolni. Mikor kezdődött el ez a kemizálás, köthető ez valamilyen korszakhoz?

Azt lehet mondani, hogy a hatvanas évek közepe, hetvenes évek eleje volt, amikor teljesen kezdte átvenni a kémiai mezőgazdaság a hagyományos szerepét. *Őseink ragyogó biogazdálkodók voltak.* Tessedik Sámuel például igazán fantasztikusan csinálta – szerintem – ő volt az első biogazda, ahogyan végignézttem az életpályáját. Ő tudatosan felépítette a vetésforgót, amit teljessé tett a sokféle növényvel. Ez az ember zseniális volt! Ma Magyarországon a vetésterületnek a kétharmadán négyféle növény van, ami borzasztó dolog, ha belegondolunk. Ha végigmegyünk az országon, csak *rep-cét, kukoricát, búzát és napraforgót* látunk.

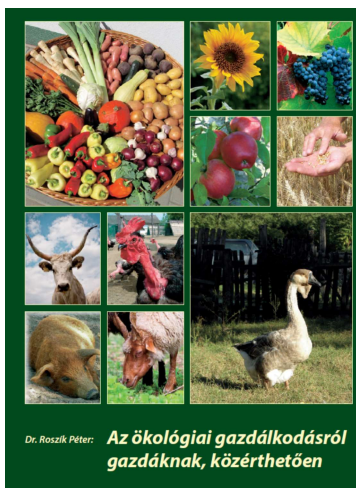
Pedig óriási gazdagság lenne itt. Tessedik kertjében 70féle növényt találtunk volna! A mi otthoni kertünkben is 50 körüli van... A kemizáló mezőgazdaság csak azt nézi, hogy ezt most jól el lehet adni a világpiacra, lehet profitot termelni rajta.

Ez az időszak tehát az 1970-es évek elején kezdődött, és egyre jobban rátolódott az egészre. A gazdák meg eléggé rá is szorultak a vegyszerezésre, mert nincsenek tartalékaik. Ha ne adj Isten egy évben valami nem sikerül nekik, akkor tönkremennek. Nincs meg az a biztonság, hogy csak egy évben is, akár kevesebbet termeljenek. Ezért inkább ráteszik a szereket akkor is, amikor nem kellene, hogy biztonságban legyenek. Nos, ilyen mókuserékben szalad minden, ezt érzékelem, érzékeljük.

Mennyire nehéz – fejben, habitusban és persze anyagiakban is – egy hagyományos, kémiai alapú gazdálkodásról áttérni egy biogazdálkodásra?

Egészen más gondolati berendezkedésre van szükség. Másképp kell elképzelni. Más kell sikernek is gondolni, mint hogy csak az a siker, ha pénz van.

Egyébként jogszabályok előírják, hogy mitől lesz bio a bio. Az egész európai közösségnek kötelező ezt alkalmazni. Az

egész világon, most már jogszabály mondja ki, hogyan kell alkalmazni az adott módszereket, s mitől lesz bio a bio. Mindegyik előírja, hogy van egy átállási idő, ez 2-3 év, amikor már bio-módon termelnek, de még konvencionális, hagyományos áron tudják csak eladni a terméket, s nem a magasabb bio-áron. Ez egy kritikus áttérési időszak.

Nagyon helyesen a legtöbb tagállam az európai közösségben – Magyarország most kifejezetten – támogatja ezt az időszakot. Pénz ad arra, hogy megérje a gazdának ezen átjutni, hogy bio-terméket tudjon forgalmazni.

Mindenben át kell állnia a gazdának: a gondolkodási rendjében, más vetésgörög, a fajta-hasznára, más piaci kontaktusokra. Egyébként jellemző a bio-gazdálkodásra, hogy itt generációk óta fenntartott partneri kapcsolatok vannak. Míg a másik gazdaságban, a tözsdén azt sem tudják, hogy ki lesz ott, sokszor azt sem, hogy 5-6-vevőn keresztül a végén kihez került az általa előállított termék. Nálunk meg 2-3 láncszemben eljut a termék a fogyasztóhoz. Mi mint tanúsító szervezet látjuk ezt a folyamatot, ami egészséges. Ez bizalmi rendszer, meg igényes maga a termelő is rá, hogy ne csináljon olyat, ami ezeket a kapcsolatokat felborítja. Ilyen átállás tehát az, amit el kell képzelni.

A ti kiskertetek az egy mintagazdaság a mienkhez képest... De mit tehetünk mi, aki nem vagyunk bio-szakemberek ebben, de mégis szeretnének tiszta élelmiszereket enni? Lehetséges viszontlag egyszerűen egy bio-kertet fenntartani?

Igen, lehetséges. Egy dolog nagyon fontos: minél több növény és vetésgörög legyen. A mi otthoni kertünkben ötéves vetésgörögöt alkalmazunk. Rengeteg olyan betegség, kártevő van, ami a talajból

indul, és ha elvisszük onnan, akkor nem tud vele mit kezdeni, mert a következő növény viszont nem lesz rá fogékony.

Nagyon-nagyon fontos az, hogy nagyon sokféle virágzó növény legyen mindig a kertben, hogy ezzel becsalogassuk a hasznos rovarokat, mert a nektárt, virágport fogyasztanak míg lárváik a káros rovarokat. Amikor pedig alkalmazni kell anyagokat, akkor nem arra kell hallgatni, hogy mit mond a boltos, mert *ma Magyarországon a növényvédelmet a vegyszer-kereskedők és a gazdabolt-tulajdonosok irányítják*, hogy "ezt vigyél és azt vigyél".

Érdemes felkeresni a Biokontroll honlapját <https://www.biokontroll.hu/felhasznalhato-szerek/> és ott felsoroljuk azokat a növényvédő-szereket és tápanyagokat, amik nem vegyszerek és a biogazdálkodásnak is szabad használni, mert természetesen lebomlanak, nincs kockázata a dolognak. S ha valaki onnan tud választani, akkor már óriási előny, ha ezt használja a kiskertjében.

Akkor kémiai szerek nélkül is tudunk egészséges, kártevőmentes konyhakertet kialakítani?

Igen. De mi is használunk szereket, olyanokat, amiket az európai bio-rendelet megenged. Ezek növényi eredetűek, biológiai védekezések; mikróba megbetegíti a rovar, vagy pedig gomba a gombát...

Esetleg vírusokkal a kártevők ellen?

A magyar biogazdálkodásban is vannak ilyenek, de egyetemes csodaszere nincsen. Ezek a biológiai alapú védekezések nagyon szűk spektrumúak és célzottak, de ez egyben nagy előnyük is, hiszen így a többit érintetlenül hagyják. Mi is alkalmazunk a biogazdaságunkban ezeket a hasznos baktériumokat, gombákat, vírusokat és hasonló szervezeteket. És ezek be is szerezhetők és rendelkezésre állnak.

1996-tól vagy a Biokontroll Nonprofit Kft. ügyvezetője, így elég nagy rálátásod van az elmúlt 20 évből, hogy mi a tendencia. Pozitív-e a jövő vagy sokáig kell még várnunk a nagy fordulatra?

A biotermesztésnek a térnyerése hihetetlen nagy a világban. Az európai közösségben, Magyarországon is. Ez nagyon jó jel, de hazánkban az összes mezőterület mindössze 3-3,5%-án folyik bio-gazdálkodás. Ez már nem annyira kevés, s nagy előrelépés ahhoz képest, amikor elkezd-tük, de nagyon kevés a lehetőségeinkhez képest, sokkal gyorsabb fejlődésnek kellene lezajlania. Azt gondolom, hogy még nincs elveszve semmi, de nagyon-nagyon gyorsan kellene cselekedni ahhoz, hogy a jövő generációinak az életlehetősége ne csökkenjen, ne korlátozódjon, hogy ne kelljen egy állandó gyógyszeres szinten-tartásra berendezkedniük az életben. Borzasztó, három éve találtak olyan almát az európai piacon, amiben 42 féle növényvédő-szer volt – egyetlenegy almában! Eddig a környezeti előnyökről beszéltünk, de a táplálkozási előnyök is óriásiak, nagy mértékűek...

Éppen ezért vigyázzunk erre a csodálatos kertre, mert ebből a kertből tényleg csak egy van! Nekem nagyon tetszett az a gondolat, hogy ebben a Föld-kertben egy sorsa van növénynek, állatnak és embernek – egy Isten, egy Föld, egy Sors!

Egy kézből kapunk mindent...

Ez így igaz! Ezt köszöntük meg néhány napja az aratási hálaadó vasárnapi istentiszteletünkön. Nektek pedig köszönöm az érdekes beszélgetést, gyülekezetünk nevében pedig hadd köszönjem meg ajándékokat, az úrvacsorára szánt bio-bort!

A beszélgetést lejegyezte, szerkesztette:
Franko Dóra

A félezeréves lutheri reformáció ünneplése meghatottsággal és hálával tölt el minket, főleg így októberben, a reformáció hónapjában, amikor időben és talán lélekben is a legközelebb kerülünk a jubileumhoz. Mindannyiunk szíve érzi a pillanat magasztosságát, s a 95 tételt kislevező Luther Mártonra emlékezve feszülten várjuk az ünnepi percek adta patetikus hangulat ötszáz esztendő átívelő varázsát.

Az emlékünnap azonban nemcsak a külsőségekben és a lelkiségben közzelít felénk, hanem zeneiségben is. A reformáció ünnepének ködös-borús októbertől napján Luther mélyen biblikus alapokon nyugvó, vallási identitásunkat erősítő és esendő lelkünket biztató verssorait éneklük a protestánsok, s nem múlik el úgy Reformációra emlékező hangverseny vagy ünnepély, hogy ne hangozna el ez a Luther-ének (Evangélikus Énekeskönyvben a 254. és 256. ének). Idézzük fel most – a szokottnál bővebben – ennek az éneknek a történetét!

Ködbe vesző keletkezéstörténet

Luther énekének keletkezési idejéről nincs pontos adatunk, csak feltételezéseink vannak. A négy legfontosabb elméletet John Julian gyűjtötte össze 'Dictionary of Hymnology' című munkájában 1907-ben.

A nagy német romantikus költő, Heinrich Heine véleménye szerint 1521. április 16-án a worms-i birodalmi gyűlésre tartó Luther és társai énekeltek, tehát még 1521 előtt keletkezett. K. F. T. Schneider véleménye szerint Luther ezzel az énekkel fejezte ki tiszteletét az 1527. augusztus 16-án Passauban mártírhaltat halt barátja, Leonhard Kaiser iránt. Payr Sán-

dor és Csomasz Tóth Kálmán is erre az évről datálja keletkezési idejét. Van vélemény, mely szerint a korál az 1529-es speyeri birodalmi gyűlés kapcsán íródott, azonban ez nem igaz.

A legvalószínűbb, hogy Luther 450 évvel ezelőtt, 1527-ben írta. A reformátor életének ez az időszaka termékeny talaja lehetett az „Erős vár”-nak: pestisjárvány Wittenbergben, barátjának halála, a 95 tétel kiszövegezésének tizedik évfordulója, pápai átok, worms-i út és még sok más...

A szöveg és a dallam

Luther éneke a 46. zsoltár *parafrázisa*. A költemény Bar-formájú. Nem hagyományos értelemben átirat, mivel Luther többi bibliai zsoltár által ihletet

énekében pontosan nyomon követhetjük a Szentírás zsoltárszövegének gondolatmenetét, itt az ének alapját képező bibliai zsoltárból a második, nyolcadik és tizenkettedik versre ismerhetünk rá, és más textusok mondanivalója is szerepel (Jel 12, Ef 6, Jn 14, Zsolt 18:3). A felsorolt igehelyek nagy száma arra utal, hogy Luther mélyen biblikus szöveget alkotott.

Az ének dūr/ión dallama is feltehetően Luther munkája, bár vannak, elméletek a XIX. századi kutatók körében, melyek ezt cáfolják. W. Baumker mutatta ki az ének dallamának egy korábbi változatát a Liège-i latin nyelvű graduál *Credo* tételében. Azonban ez semmit sem von le Luther zseniális alkotásának értékéből. Eredeti dallama egy-két helyen tér el a maitól. Akkor még megvolt élénk ritmusa, indulószerű lüktetése.

Első kladásai

Feltehetően először Hans Weyss 'Sangbüchlein' című összeállításában jelent meg, 1528-ban. Joseph Klug 1529-es énekeskönyvében kiadták 'Der Psalm 46. Deus noster refugium et virtus' címen, ám ez énekeskönyv elveszett. Két évvel később, 1531-ben is megjelent Andrew Rauscher énekeskönyvében. 1586-ban pedig már négy szövegben adták ki Osiander gyűjteményében.

Legendák nyomában?

A következőkben néhány legendát – vagy inkább igaz történetet? – idézzük fel Luther énekével kapcsolatban.

Luthert megfélemlíthetetlen embernek ismerték, ám néha őt is elérte a kísértés. Ekkor gyakran hívta barátját, Melanchton: „Gyere, Fülöp, énekeljük el

a 46. zsoltárt!” (Luther jobbán, az asztálnál Melanchton Fülöp ül! – Szerk.) Jean-Henri Merle d'Aubigné véleménye szerint ezt az éneket énekelték az 1530-as augsburgi birodalmi gyűlésre tartó német fejedelmek.

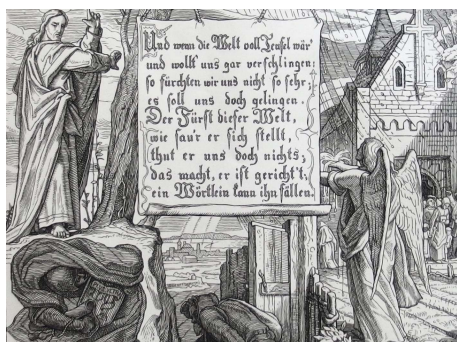
A hagyomány úgy tartja, hogy II. Gusztáv Adolf svéd király ezt az éneket játszatta katonáinak a harcba vonulás előtt a harmincéves háborúban. A korált már 1536-ban svéd nyelvre fordították és századokkal később a svéd szocialista mozgalom egyik indulója lett.

Luther 1546-ban bekövetkezett halála után barátait száműzték Wittenberg városából. Melanchton és társai szomorúan érkeztek meg Weimarba, ahol az egyik házból énekszó hallatszott ki. Egy szolgálólányka az „Erős várt” énekelt. Melanchtonék igen jószívvvel hallgatták, s Fülöp odaszólt a lánykának: „Énekelj kedves leányka, énekelj! Nem is tudod, kiket vigasztalsz most.”

Fortunato Santini olasz zenetudós mondotta az 1846-os esztendő egy csendes estélyén német barátjának: „... milyen sok felemelő órát köszönhetek Luther énekének, az »Erős vár«-nak! Nem is ismerem ennél hatalmasabb, megragadóbb éneket. Úgy hangzik, mint a mennyből jövő harsonaszó.” Marx Károly a Reformáció Marseillaise-ének nevezte.

A magyar „Erős vár”

Először Huszár Gál 1560-as énekeskönyvében jelent meg. A hagyomány Bod Péter véleményét követve sokáig úgy tartotta, hogy ezt a fordítást Skarica Máté készítette. Azonban ez megdőlni látszik, mivel ekkor Skarica még csak 16 esztendő volt, de van olyan feltételezés is, mely szerint Dávid Ferenc volt a fordító, bár ez is erősen kérdéses. Ennek a fordításnak a negyedik versszaka máig megtalálható a Református Énekeskönyvben egy unitárius dallamváltozatra alkalmazva. Luther éneke feltehetően szerepelt az 1562-es

Debreceni Énekeskönyvben – melynek egyetlen példánya sem maradt ránk – és az 1566-os Váradi Énekeskönyvben is, valamint Szegedi Gergely 1596-os énekeskönyvében és a 17. század folyamán szinte valamennyi protestáns énekeskönyvben. Talán kissé meglepő lehet az a tény, hogy a 17.-18. században a katolikus énekeskönyvekben is szerepelt.

Bornemisza Péter evangélikus püspök 1584-es Postillájában azt ajánlotta, hogy a hívek a prédikáció után énekeljék Luther zsoltárát. Bocskai István hajdú harci dalként, a csatába vonulás előtt énekelték az „Erős várt”-t, és az 1606-os kassai országgyűlésen Bocskai házában tartott istentiszteleten is felhangzott. A gályarabság „gyászévtizedében”, 1674-ben a sárvári börtönbe hurcolt prédikátorok is Luther énekével vigasztalták magukat. Tudomásunk van róla, hogy Homonnai Bálint és hajdúi a török elleni csatában énekelték, s midőn Homonnai meghallotta, hogy egyik embere virágénekek nevezte az éneket, s ehhez a következő megjegyzést fűzte: „... kétség nélkül ez nem olvasta az Szent Zsoltárt, mert ő hajdú szegény”.

Nagy népszerűség – sok feldolgozás

Luther éneke sok zeneszerzőt ihletett meg a keletkezése óta eltelt századokban. A teljesség igénye nélkül néhányról érdemes említést tenni. Haladjunk időrendben!

1569-ben Sigmund Hemmel gyűjteményében, 1589-ben Lukas Oslander énekeskönyvében jelent meg négyszólamú feldolgozásban.

A barokk korból Johann Pachelbel, Georg Philipp Telemann és természetesen Johann Sebastian Bach nevét érdemes megemlítenünk. Bach egyébként orgonakorálként (BWV 720) és kantátaként (Reformáció kantáta – BWV 80) is feldolgozta.

A romantika korában Felix Mendelssohn Bartholdy Reformáció szimfóniájának zárótételében, Giacomo Meyerbeer az 1836-os 'Les Huguenots' (A hugenoták) című operájában szoláltatta meg az „Erős várt”.

A XX. században többek között Gárdonyi Zoltán dolgozta fel 'Memento - Kantáta a gályarab prédikátorok emlékére' című művében Luther énekét. Az ötszáz éves jubileum kapcsán Tillai Aurél komponált kantátát, melyben felcsendül az „Erős vár a mi Istenünk” is.

József Attila és a „Lutheránusok himnusza”

Luther Márton születésének 450. évfordulóján (1933. november 10.) ült össze a Magyarországi Evangélikus Egyetemes Egyház Közgyűlése, ahol elhatározás született arról, hogy pályázatot fognak kiírni az „Erős vár a mi Istenünk” újrarendezésére. A tervezett pályázatot a következő év tavaszán hirdették ki. A pályázat jelíge volt, beküldési határidőnek augusztus 31-ét jelölték meg, a pályadíj 300 pengő volt. A pályázat sokakat megmozgatott, 136 pályamunka érkezett be. Azonban a pályázat eredménytelen volt. A beküldött pályamunkákat végigolvasták, a jelíge borítékokat azonban csak 64 évvel később bontották fel. Kivételt képezett az a boríték, amely József Attila nevét tartalmazta. Dr. Sólyom Jenő professzor bontotta fel sokak kérésére 1965-ben.

József Attila a pályázat kiírásakor Hódmezővásárhelyen, sógoránál élt. A 'Magyarság' című lap hasábjairól értesült a pályázatról. Levelet írt Dr. Radvánszky Albertnek, azzal a kéréssel, hogy bocsássák rendelkezésére az eredeti német szöveget. Jelíge nek egy bibliai igeverset választott: „Igazmondásban, Isten erejében; az igazságnak jobb és bal felől való fegyvereivel” (2Kor 6,7).

József Attila akkor nem nyerte meg pályázatot, a bíráló bizottság még a sorrendileg értékelték közé sem sorolta. Azonban munkája nem volt eredménytelen. Egyes anekdoták szerint, midőn a püspökök sajtóból híret vették, hogy ezt a fordítást a neves költő, József Attila írta, egyikük ezt mondotta: „Azért a legjobb ezek között azé a betyár József Attiláé.” Minden biztonnyal valóban így van. A fordítás végül 1981-ben bekerült énekeskönyvünkbe (256.)

Zárszó gyanánt...

Hosszú út áll mögöttünk... Egy ének által pillanatkepesen láthattunk egyháziunk félezeréves történetéből. Luther éneke mindvégig ott állt az evangélikusok mellett, virágzó és vészterhes korokban egyaránt. A jubileumon kívánom mindenkinek, hogy Luther Márton hitével és bátorságával énekelje ötszáz esztendő történetére visszatekintve és a jövőbe nézve: Erős vár a mi Istenünk!

Pákozdi Csaba

a Tatai Ref. Gim. 11. A – ev. hit. tanulója

Örüljete, állítsátok helyre a jó rendet magatok között, fogadjátok el az intést, jussatok egyetértésre, éljete békességben, akkor a szeretet és a békesség Istene veletek lesz. 2 Kor 13,11

Mindegy milyen korban élünk, s mennyit ismerünk a világból – többet vagy kevesebbet – azt tapasztaljuk az élet minden területén, hogy rend van benne. “Rendkívüli” ez a rend, mert az Isten rendje ez! Egyetlen helyen tombol igazán a rendetlenség: az ember életében...

Az állatok számára nem kérdés a teremtettség rendje, ők a természet örök körforgása szerint élnek. Csak az ember az az élőlény, amelyik azt gondolja, hogy a rend ellenében, a teremtettség törvényét kijátszva is létezhet. Tobzódásának, istenített 19-20. századi kapitalizmusának meg is lett az eredménye! A világ okosai igyekeznének mostanság megállapodni, törvényeket hozni a természet, a Földünk védelmében, de akik valóban tehetnének a világért, azok inkább önmaguk túlélését szervezik... Azt gondolják, hogy a csónak egyik felében nyugodtan dárídozhat a jólét, s nem kell különösebben törődni azzal, hogy csónak a másik felében több helyen is léket kapott, s ömlik be a víz... Pedig túlon túl nyilvánvaló: *vagy együtt érünk be a kikötőbe vagy sohasem...*

A megoldás, a tudás már rég a kezünkben van, mégsem aszerint élünk. A megoldás a törvény, azaz a rend. Betartani és betartatni csak akkor lehet, ha mindenkinél megvan a lehetősége az emberhez méltó életre, mely a teremtettség jogán minden embernek jár... Amíg azonban vannak egyenlőbbek és még egyenlőbbek, akikre az egyetemes törvények mintha nem is vonatkoznának - amikor az ártatlanság védelme mögé bujtatják el a hétpróbás gazfickókat, amikor egyik nemzet zsarolhatja gazdasági, katonai erejével a másikat (Jelenleg is mintegy 200 fegyveres konfliktus van a világban!) –, eladdig nem lesz változás az emberiség életében...

“Rend a lelke mindennek!” – szoktuk mondogatni. “Aki a rendet tartja, azt a rend is megtartja.” Mégis az embernek általában nagyobb a készsége a rendcsinálásra, mint a rend megtartására! Nyilvánvaló, hogy amíg a lélekben nincs rend, addig a külső sem fogja tükrözni a rendet. Ezért fontos Jézus Urunkra odafigyelni, hiszen Ő felhívja a figyelmünket, hogy minden az indulattal kezdődik, azzal, aho-

gyan ránézünk az adott dologra vagy éppen a másik emberre. Ha az ember különbnek tartja magát másoknál, akkor azt is elhiszi, hogy neki több joga van vagy azt is, hogy rá a törvények nem úgy vonatkoznak, mint másokra. Ennek az aroganciának, kettős-mércének megvan/meglesz az ára, s mint mindig, nemcsak az egyén, de a közösség is súlyos árat fizet érte... Ez is az Isten törvénye: a rendbontást követi a rendetlenség, ahogyan a bűnt is követi a büntetés...

Uram! Csodálatos rend szerint létezik ez a világ, minden részletében tükröződik a Te szereteted... Adj nekünk készséget szívünkbe, hogy elfogadjuk törvényeidet, s aszerint éljünk! Adj nekünk erőt, kitartást, hogy jóval tudjuk meggyőzni a rosszat, s hogy végre a szeretet rendje uralkodjék az istentelenség, a gonoszság helyett! Ámen

Jézus ezt is mondta: "Úgy van az Isten országa, mint amikor az ember elvetette a magot a földbe, azután alszik és felkel, éjjel és nappal: a mag sarjad és nő, ő pedig nem tudja, hogyan. Mk 4,26-27"

Nemcsak a születés, a halál és a szenvedés, de a növekedés is az isteni titokzatosság része... Mitől, s hogyan “kerekednek” gyermekeink napról napra, miért virágzik tavasszal a rét? Nem tudjuk – talán csak sejtjük – miért csomagolja be apró magocskába a természet minden élő eleme a maga genetikai kódját, hogy aztán megfelelő helyen, s időben az élet magba-zárt információja újra megismételje a belésszerkesztett isteni programot. Mi pedig a létezés egy másik szintjén csodáljuk a természet erejét és szépségét, dicsérjük és hálát adunk mindezt az Istennek – vagy éppen nem.

Amilyen megfoghatatlan a növekedés, olyannyira megfoghatatlan az Isten országa is. Mindkettő itt van közöttünk és bennünk, történik és létezik általa, de hogy mi is valójában, azt nem tudjuk. Legjobban akkor “foghatjuk meg” Isten országának titkát, ha azt mondjuk, az a valóság része. A názáreti Mester számos példázatában és hasonlatában próbálta megtanítani tanítványainak a “titkot”, de Isten országát nem lehet pusztán információval létrehozni. Isten országának

épülése nem ember-alkotta “know-how”, aminek gyártástechnológiai leírása alapján bárhol létre lehetne hozni azt. (Bár vannak egyházacsák, akik ezt így gondolják, sőt “licenccdíjat” is szednek érte, de ez terhelje az ő lelkiüket.)

Isten országa reménység. Reménység, hogy az elvetett jó mag kikel. Megérzi az Isten “Napocskájának” szeretet-melegét, növekszik és termést is hoz. Magyarázni lehet az egész procedúrát, de az nem a titok birtoklása, csak egy kívülálló megfigyelő közelítően pontos leírása.

Isten országa azonban nemcsak reménység, hanem igazság is: a *Szeretet Igazsága*. A végső. Ami mindent elfedez és begyógyít, újjáteremt és teljességre juttat... A régiek csak így mondták: Mennyei Országa, Isten királysága.

Hálaadással köszönjük Neked a földet, amelyet szereteteddel teremtetted, amelyet szépségével, áldásával, titkaival együtt az embernek adtál, hogy gondolja, és éljen rajta nemzedékről nemzedékre örömben és békességben. Köszönjük a természet gazdag kincseit, a hófödte hegyet, a virágos völgyet, a kék színű tengert, a mesélő erdőt, a termékeny földet, és mindennekfelett a mindennapi kenyeret. Mivel Te az élők Istene vagy, kérünk, oltalmazd meg az emberiséget minden gonosztól, a háborútól és gyűlölködéstől, szerencsétlenségtől és természeti csapástól. Ámen

Az ÚR igéje alkotta az eget, egész seregét szájának lehelete. Zsolt 33,6

Isten teremtette a világot, a láthatatlant is, benne az egész mennyei sereggel. Mi többnyire az angyalokat említjük. Titokzatos világot alkotnak, amely túlesik emberi felfogásunkon. A Biblia végig beszél az angyalokról. Mi gyakran csak az angyalok tulajdonságával vagyunk elfoglalva, pedig arról vajmi keveset tudunk, s ennél sokkal fontosabb a szerepük: küldöttek, szolgáló lelkek ők, azok szolgálatára rendelkezve, akik majd öröklék az üdvösséget (Zsid 1,14).

E felfogásnak megfelelően, az angyalok az emberek mellett olyan feladatokat töltenek be, amely életünk tartalmasságát

szolgálják. Az Isteni akarat titokzatos hírnökei ők. A természet felett álló Isten – a természet (materiális világ) ugyanis nem Isten folyamatos kiáradása – nem ugrál ide-oda a dimenziók között, hanem küldöttei (gör. angelosz=küldött) révén “kommunikálja” önmagát. A természetfölötti közlésre az embernek szüksége van, mert ezek az apró megtapasztalás-harmatcseppek tartják életben a hit virágát. Ahogyan Krisztust segítették az angyalok, “szolgálták őt”, ugyanúgy ránk is vigyáznak.

Egy ősi zsidó tanmese szerint, az embert mindig két angyal követi: egy jó és egy rossz. Amikor átlépjük otthonunk küszöbét, akkor azonban már csak egy követhet minket! Rajtunk – lelkeségünkön – áll vagy bukik, hogy melyik lép be velünk! Amikor szeretetlenkedéseinkkel, bűneinkkel magunkra haragítjuk a jó angyalt, akkor ő nem tud mit tenni, minthogy félreáll... ilyenkor történnek a bajok, a tragédiák. Amikor a rohanás modernkori izgalmában percemberké “esztelenül” a gázpedált nyomják a fék helyett, mert mindennél fontosabbnak tűnnek számukra a kölcsönbe-kapott másodpercek, akkor a “gonosz angyal” nagyon örül... Aztán a nagy csattanás után kiderül, hogy az emberélet nem pótolható, az elgázolt gyermek, az értelmetlenül roncsba-temetett élet jövőjének hiánya, az ittmaradtak gyásza egy életen át kísér... S persze, hogy ezek után nem ízlik étel, örömtelenül telnek a napok és időszakos megnyugvást csak az alkohol mámorában találnak.

Talán, ha a “modern szülők” mernének gyermekeiknek mesélni az angyalokról, kevesebb “őrült” száguldozna az útjainkon... de nemcsak autót-, hanem életvezetés közben is fontos, hogy vigyázzanak ránk az angyalok...

*Uram! Őriző angyalaiddal
vigyázz mireánk, s add, hogy
hibáinkból tanuljunk,
vétkeseinkből, mulasztásainkból
bölcsüljünk, s a Te dicsőségedre
éljünk! Ámen*

Oda van már a hűség, és aki a rosszat kerüli, zsákmányul esik. Látta ezt az ÚR, és rossznak ítélte, hogy nincs törvényes rend. Ézs 59,15

Nincs elszomorítóbb, amikor elszabadulnak az indulatok! Legyen az utcai verekedés, családi perpetvar vagy nagypolitikai érdekharc – teljesen mindegy. Szenvedések, élethossziglan tartó testi

vagy lelki keser-terhek hordozása jelzi azt, amikor az ember Isten rendjétől eltér. Van, aki az Istenre vonatkozó tízparancsolatbéli törvényeket nem tartja ‘annyira’ fontosnak, van, aki az emberre vonatkozó részeit ‘relativizálja’ s félmondatosan csak annyit mond a “*Ne paráználkodj!*” parancsolattal kapcsolatban: “*Ja, az csak a hatodik parancsolat!*” A másik pedig egy másik parancsolatot tesz viszonylagossá... Az eredmény ugyanaz: sérül, s olykor borul a megtartó rend.

Az Isten-teremtette természet rendje kezdettől fogva ugyanaz, de a teremtés legrendetlenebbikje – az ember(!) – még ezt is felborítja. Gátlástalansága nem ismer határt. Ahogyan százmilliók pusztultak el élettér-szerző háborúk során, s egyik nemzedék sem tanult elődeik során, ugyanúgy a mai hamisan szabadsághívók sem akarják elfogadni, hogy rendre szükség van. A rend ugyanis – ha betartjuk – megtart. Nemcsak az egyes embert őrzi és védi, de az egész közösséget is. Semmi sincs “ ingyért” vagy ami ingyenesnek van feltüntetve, azért nagy árat kell fizetni... Mégis sokan gondolják azt, hogy nekik ez vagy az “jár” – mert valamiért különbnek tartják magukat. Márpedig nincs többféle tízparancsolat, hogy válogatni lehessen: kinek ez, kinek az... A megtartó rend lényege az, hogy egyetemes.

Aki hűtlen, az a rendet kerüli meg, az Isten rendjét. A rend pedig abban áll, hogy szükségünk van Istenre és szükségünk van egymásra. Ahogyan nincs élhető társadalom kooperáló emberek nélkül, ugyanúgy Isten nélkül nincs élhető élet sem. Ha Isten “hiányzik” az életünkből, akkor mindaz, amit elértünk, amit kaptunk, aminek részeseivé válhattunk, s idővel mind elveszítjük, akkor ennek felismert ténye nagy szomorúságot ébreszt a szívben. Az ebbéli bánat közeli hozzátartozója pedig a félelem, amely igen gyakran ostoba tanácsokat osztogat.

Ezért mindenk előtt a hűség a legfontosabb! Az Isten teremtettségi rendjéhez való hűség az egyetlen megtartó erő... Aki ettől eltér, az vágyat érez arra, hogy az élettel játsszon, s eközben nem veszi észre, hogy még az örök életét is kockára tette...

*Uram! Hűtlenné vált Hozzád
teremtett világod... Nyöggük
következményeit önzésünknek és
telhetetlenségünknek, foglyaivá
váltunk önmagunknak... Uram!
Szabadíts meg minket ebből a
nyomorúságból, hogy
megtaláljuk életünk
harmóniáját, s békességed
követeiként örömmel szolgáljunk
ott, ahová kegyelmesen állítottál
minket! Ámen*

H. Túri Klára

A szülőföld varázsa

(testvérváros-találkozó)

Hogy jó lesz élni, jó lesz itt újra
három város a testvérhitben
viszik a hírt határon túlra
szívükben béke és barátság
szökken száz határon át.

Együtt...egy sokadalomba:
elindult országa túlfelén
s Gerlingen, Szováta s Szőgyén népe
ünnepi kísérezénére
gyülik egy csarnokba. –

Maholnap huszonöt éve már,
hogy lábuk együtemre jár:
egymásnak örül itt négy város
s Tatát vidámitja, mint most. –

Ha hív a szív, jönnöd kötelesség! –
Gerlingen svábjá, Erdély s Felvidék
magyarja jól megtanulták e leckét:
becsülje...ki testvér, a testvért! –

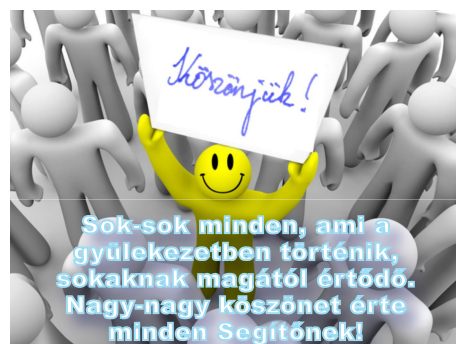
Hol ember embernek ellensége lett,
ott vér folyik, hegyek hasadnak ott,
a síkból pusztá lesz, s nem jár tisztelet
Istennek –...csak ha halottaktól, ott...!

Itt tánc jár, mosoly és szeretet.
S egymásnak így köszönnek itt: –
Isten hozzád! Isten veled! –

S jövőre eljönnek, újra, mind.

**Mert a reformáció
megmozgat!
(És Téged?)**

„Mert nem szégyellem az evangéliumot, hiszen Isten hatalma az minden hívőnek üdvösségére, először a zsidóknak, majd pedig a görögöknek. Mert abban Isten a maga igazságát nyilatkoztatja ki hitből hitbe, amint meg van írva: »Az igaz ember pedig hitből fog élni.«”

(Róm. 1. 16-17.)

Meghívó

Sok szeretettel meghívjuk Önt és Kedves Családját
2017. október 29-én 15 órára
a Tatai Református Templomba
egyházmegyei reformációs ünnepségünkre

Az istentisztelet keretében emlékezünk meg
a reformáció elindulásának 500. évfordulójáról

Igét hirdet
Köntös László Egyházkerületi Főjegyző

Ünnepi előadást tart
Dr. Vladár Gábor Egyetemi Tanár

Az ünnepi istentiszteleten kerül sor
az évfordulós emléktábla leleplezésére

Az emléktáblát leleplezi
Dr. Márkus Mihály Nyugalmazott Püspök

Minden kedves vendégünket szeretettel várjuk az ünnepi istentiszteletet
követő szeretetvendégségre!

A Tatai Szent Márton Kamarakórus
idén ünnepi fennállásának
30. évfordulóját.

A három évtized szép élményei,
szereplései is megelevenednek
**2017. október 13-án,
19 órakor** kezdődő

ünnepi műsorban,

amelynek helyszíne a
**Tatai Református Gimnázium
aulája/nagyterme.**

A kamarakórusban a katolikusok mellett
evangélikusok, reformátusok is énekelnek
az ökumenizmus szellemében.

A Tatai Szent Márton Kamarakórus ez
alkalommal köszön el a közönségétől;
a jövőben nyilvános fellépést nem tart.

Mindenkit szeretettel várunk!
Szervezők

Olvasd, linkeld!

Vidd el az otthonmaradtaknak!

Itt olvashatóak a korábbiak:

http://tata.lutheran.hu/ujsg_hirlevelek.htm

Ünnepi alkalmak Tatán

az evangélikus és református
gyülekezet szervezésében
**a reformáció
megindulásának
500 éves
évfordulóján**

Október 29. (vasárnap) 15 óra

Református Templom (Kocsi u. 15.)

Igét hirdet:

Köntös László

református püspök-helyettes

Október 30. (hétfő) 18 óra

Református Imaház (Somogyi B. u. 5.)

Igét hirdet:

Franco Mátyás

evangélikus lelkész

Október 31. (kedd) 18 óra

Evangélikus Kistemplom (Bárány u. 4.)

Az úrvacsorás istentiszteleten

Igét hirdet:

Dr. Szabó Előd

református lelkipásztor

utána:

Szeretetvendégség

Reformáció

1517-2017

Támogatás

lehetősége

Evangélikus Egyházközség Tata
számlaszáma:

63200119-14926282

Egyházfentartói járulékát,

adományait itt is tudjuk fogadni.

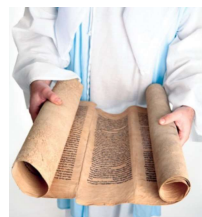
Támogatását köszönjük!

BIBLIAÓRA
azok számára, akik szeretnék
alaposabban megismerni a keresztény
tanítás alapigazságait
Minden este 18 órakor!
NiRA
Református Akadémia

Október 5.

**Az Ószövetség 5
legvéresebb
története**

Káin gyilkossága,
Mózes vallási bru-
talitása, Saul vé-
rengzései, Dávid
aljassága, Absolon testvérgyilkossága.
Isten hatalma és az emberi akarat meg-
döbbentő ütközései egy távoli korból...
Irodalmi túlzások vagy valóság?

október 12.
**Gyermek-
kereszttség
és/vagy felnőtt-
kereszttség?**

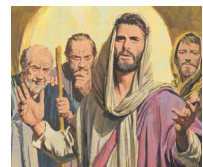
A hit vagy a ke-
reszttség az első
lépés az Isten felé?

Keresztényeket komolyan megosztó ma-
gyarázatok a kereszttség szentségéről.
Pro-, és contra-érvek vizsgálata a teoló-
gia segítségével.

október 19.

**Az Újszövetség 5
legszebb története
– üzenetek,
tanulságok**

Zseniális pedagógia-
val bíró történetek, felejthetetlen példá-
zatok üzenetei minden kor embere
számára.

október 26.
**Az Újszövetség 5
legfurcsább
története –
üzenetek
tanulságok**

Nehezen érthető történetek, meghök-
kentő jézusi kijelentések és furcsa apos-
toli intések és apokaliptikus víziók.

**„Hittel és nevetéssel
még a fájdalom is
enyhül...”**

Vajaskenyér

A rabbi kihirdeti: Isten rendeltetése,
hogy a vajas kenyér mindig a vajas olda-
lával essen a földre...

Néhány nap múlva keresik a rabbit:

– Hallod-e rabbi?! Tegnap a másik
oldalára esett a vajas kenyér! Hát ez
meghogya lehet? (Mire a rabbi, hosszas gon-
dolkodás után)

– Biztos, hogy jó oldalát kenték meg
annak a kenyérnek?